

Latweeschu Awises.

No. 39.

Bettortdeenâ 24. Septembert.

1864.

S i n n a.

Wissus zeen. Latweeschu draugus Widsemmê un Kursemmê luhdjam sanahft 7tân Stâ
Oktobert pulksten 11tôs no rihta Nihgâ jaunâ Steuernammâ. R. Schulz;

Latweeschu draugu beedribas wezzatajs.

Zaunas sinas.

Nihgâ 2trâ Septembert faldi aismidsis us muhschigu duffu 71 gaddu wezz gohda wihrs, Stahterachts Dr. Kahrlis Eduards Napierškis. Bija wihrs, kas pateesi gohdu un pateizibu nopelnijis ne ween no faweem behrneem, bet arri no muhsu gubernementim un tehwasemmes. — Nihgâ dšinnis (21 Maiji 1793), audsis un skohlohts un Tehrpate mahzitaja ammatâ studerejis, winnu tiffai 22 gaddus wezzu jau aizinaja par Jan-Beebalgas draudses mahzitaju. Sawu mihsu draudst no 1815—1829 lohpdams arri labpraht darbojajs ar Latweeschu wallodu un ar to, fakraht sinas par Widsemmes, Jggauunsemmes un Kursemmes wezzu laiku stahsteem un raksteem, lai skaidraki warretu dabbuht sinahft, tã wezzôs laifôs pee muns bijis un gahjis. Jan 1822 g. Jelgowâ lilla drukkacht Latweescheem pamahzischanu no galwas rehkinahft; arri bijis weens no teem gohda wihreem, kas sabecedrojajs us to: Latweeschu wallodu lohpt un Latweescheem peepalihdseht pee gaismas tapt, un tadehl 1823 gaddâ eezehta Latweeschu draugu beedribu, kurras beedri pirmo reift 24tâ Septembert 1824 Nihgâ fapulzejajs un kurras farakstius lilkumus patš Keisers 12tâ Maiji 1827 Wifsangstali apstiprinaja.

Dewini gaddus (no 1829—1838) Napierškis arri bijis par scho Latweeschu draugu direktoru (jeb preefsch-neeku) Widsemmê. Lihds pat beidsamam gaddam ir ar to isdarbojees, fakraht un tad pa kahrtam salikt sinas par itt wissahm Latweeschu grahmatahm, kas ir drikketas no pirma Latweeschu drukkas eefahkuma. Latweeschu draugu beedribas magasinê, jeb rakstu krahumâ, Napierškis lizzis drukkacht sinas par wissahm tahm grahmatahm, kas no 1587tâ lihds 1830tam gaddam, un tad 2 peelikkumôs ir tahs, kas no 1830 lihds 1855 gaddam drukkatas. — Kad winsh par lohti gudru un mahzitu wihru bij israhbijees, tad winnu aizinaja un 1829 gaddâ eezehle par Nihgas gimnastuma un wissu Widsemmes skohlu direktoru un pehz arri par Zensoru, kam drukkajamas grahmatas japahrshko un tad janospreech woi tahs warr drukkacht jeb ne, un woi tur naw kahda leeta prett lilkumeem rakstita. Wissuwairal Latweeschu grahmata zensure winnam bij ustizzeta. Ar scho diwlahrtigu ammatu winnam nu gan bija darba papilnam, tomehr winsh wissu muhschu wehl ispublejees ar muhsu tehwasemmes wezzu laiku sinahm, stahsteem, wezzu wezjeem papihreem un dokumentehm, zil ween spehjt tahs sababbuht, tahs gruntigi pahrmekledams

un isstahstidams, lai pilnigās sīnās warretu dabuht par muhsu gubernementu wezzeem laiteem, un ar to daschadu un daudš labbuma tehwasemmi gahdajis, tā ka wissur bij zeenihts un isflawehts un pats Keisers winnu puschkojis ar gohda sīhmeim un zehlis gohda fahrtā, par Stahtsrahtu. Arri 1834 gaddā peepalidseja Rihgā zelt tahdu beedribu, kas wehl taggad ar to ween darbojahs: sagahdaht un ismekleht muhsu tehwasemmes wezzu laiku sīnās, leetas un atleekas, un ilgi schihs beedribas presidents bijis. Lihds pat beidsamai deenai pee darba ween neapnizis turrejees un tad meerigi bes fahpehm aismidšis. 7tā Septemperi winnu pawaddijuschi us kappeem un tē israhdijees, kahdu firsnigu mihlestibu un gohdu ar sawu gudru teizamu darbu un ar sawu mihligu deewabihjigu firdi bij nopelnijees no saweem behrneem, no leela draugu pulka un no augsteem un semmeem. Lai tad nu arri mihli Latweeschis dohd gohdu un pateizibu tahdam gohda wihram, kas sawu muhschu ir Latweescheem par labbu no firds ispuhlejees. Lai swehti dus eefsch ta Runga!

Rihgā. Par to slepšawa darbu, ko kas Mehgeris Rihgā padarrijis pee ta Kreemu darba wihra (skattees Nr. Nr. 38), raksta, ka tas Kreews scho Mehgeri effoht apsmehjis, nerrojis un ar to winnu tā ekfainajis, ka aplamās dūsmās atreebdamees scho grehka darbu padarrijis. Tē nu gruhka mahziba ne ween teem, kas labpraht zittus apsmei un zittam gohdu laupa, kā ir teem, kas dūsmās ne walda un kam atreebigš prahts.

Rihgāš pilfats 1863 gaddā par sawahm gadda wajadšibahm isdewufe 795 tuhft. 936 rubl. Rihgā 1863 gaddā bes teem 8 tuhft. saldteem, kas tur bijuschi, 66 tuhft. 844 zilweku mahjojuschi. Tad nu gan irr brangš leels un baggats pilfats.

Behterburga. Sw. Annes saldatu gohda sīhme saldteem wairs ne taps dohta par gohdam isdeeneteem 20 gaddeem, nedš arri par katra darbeem, bet tikkai par zitteem saldatu teizameem darbeem un gohdigu usweschanohs. Tee saldati, kas taggad sw. Annes gohda sīhmi dabujuschi par 20 gaddu isdeeneschanu, wehl klah warr dabuht to pee schihs sīhmes peederrigu rohsiti, ja tee saldatu deenestā to pelnihs dabuht, un tahdi tad arri dabuhš pensioni (gadda-naudu) no 10 rubuteem, kas ar ikkatru gaddu paleek leelaka un aug no 10 lihds 50 rubuteem — arri lihds 100 rubuteem, ja kahds ihsti leelu gohda algu nopelnijees.

Daudš Kreewusemmes pilfatōš un zeemōš atkal bijuse leela nelaiime ar uguni un laudis melsch, ka no blehdigahm rohsahm tohpohht ugguns lihšchi eelaisš! Rischai-Nowgorodē, kur pawaffarā wairak nekā tuhšstoschas bohdes nodegga, un steigšchus tahš atkal us-

muhreja, pašchā leela turgus laikā taggad ugguns iszehlees un atkal nodeggufe leela bohdu rinde. Ja zittu bohdu rindi ne buhtu itt ahtri nopleshfuschi, tad ugguns atkal buhtu aprihjis bohdes pa simteem ar wissu dahrgu prezzi.

Leischōš pee Brubschu rohbeschahm Krettinges pilfatinā swinnejuschi leelus Kattofu swehtkus, kur daudš kauschu bij sanahkuschi dšert pee klohtera affas, kas kahdas 7 affis dšika. Kahdam seewischkim uhdeni smekhoht pahtruhkufe affas kehde kas ar wissu spanni affā eekrittufe. Saffrehja laudis skattitees, ufkahpuschi par daudš zilweku us affas apsegga, tā ka puušchi balki un dehti fagruišchi un ar wissu affas windu un jumtu un ar 14 zilwekem cegahsuschees affā! Deewamschehl 2 seewischki un weens wihrišchlis tuhdal nosittuschees; 11 gan dšihwus, bet ar falauštahm kahjahm un rohsahm un neganti sadraggatus iswilkuschi! —

Wahzsemme. Muhsu Keisers ar sawu Krohnamantineeku un ar Lechwistu Sergei no Wridlahwes, pee Boden esera, kur Keisereene ar zitteem augsteem behrneem usturrahš pee Wirtembergas kehneenes Olgas Nikolajewnas, muhsu Keisera augstas mahsas — nobraukuschi pee Brubschu kehmina Potsdamē, kur bijuse leela Brubschu karra-spehka munsterešchana. Tad Wiini atkal atpakkat braukuschi pee Keisereenes, bet Krohnamantineeks, Lechwists Nikolai Alekšandrowišk, atkal nobrauzis us Kopenahgeni pee Dahnu kehmina.

Wihnē wehl darbojahs ar meera derribu, bet ne warr gallā kluht un tadeht arri Brubschu saldati, kas wehl irr Dahnu walsti, Jitlantē, tohp eelikti seemas kohrtēdōš — arri Brubschu karra-kuggi nogahjuschi Wlensburgas ohštā un tur palikšchoht.

Italias un ir wissu zittu walstu Awises taggad isdarbojahs ar to kuntrakti, ko notarijuschi Napoleons un Italias kehnišch Rohmas deht un Italias galwas pilfata pahzelschanas labbad. So to neweens ne bija ne gaidijis ne dohmajis, ka taggad tā darrischoht. Turines pilfata eedšiwotajeem tas nebuht ne patihl, ka wiinu kehnišch ar sawahm augstahm waldischanas teefahm nu aisees mahjoht us Wlorenzes jauku pilfatu Italias widdū. Tadeht Turinē to dumpi zehluschi, kas tuhdal sawaldihšs tappis. Pahwests scho sīnanu meerigi effoht fanehmis un teizis: fenn jau sīnājis, ka Sprantschu karra-spehks ne warroht muhscham palikt Rohmā; pats sewim gahdaschoht karra-spehku, kas Rohmu warroht pasargahht no eenaidneekem.

Amerikā darbojahs ar presidenta iswehleschanu, bet wehl ne warr sīnāht, woi Linkolnu atkal us 4 gaddeem aizinahš, woi zittu nems. Pa tam Linkolna

Karra-spehklam labbi gan isdewees karrâ — bet nu Lees fakrahjoht wissu fawu karra-spehku un nupat taifotees Grantam usgabstees un seemelneekus atkal uswarreht un dsiht atpakkal. Saffa, ka wehrgu-walstu spehks einohht tã us beigahm, ka mahjäs itt nekahds pa-audsis wihes wairis ne effoht atlizzees, bet wissu karrâ effoht woi jau nonihkufchi woi wehl saldatös un mahjäs tillai seewas behrnt un wezzi laudis effoht palikufchi!? Ilgi wairis ne spehshoht wehrgu-walstneeki turretees prett seemelneekem. Ja tadeht Leejam itt ahtri ne isdohdahs taggad seemelneekus fakaut un gohdigu meeru faderreht, tad wehrgu-walstneekem effoht japadohdahs. Atkal zitti turprettim raksta, ka tas ne effoht teefa; wehrgu-walstneeki wehl stipri deesgan un tadeht meeru nebuht ne gribb derreht, kaut us meeru tohs gan usruunajufchi.

Rihna. Nankines warren leelu pilfatu, ko schin-nis gaddös Rihneseru breefmigee dumpineeki (Taipini) bij panehmufchi un kur dumpineeku 2 lehnini fawu waldishanun bij cetaisijufchi, 19tã Tuhli Rihnas Leisera karra-spehks irr uswarrejis un panehmis. Weens no scheem 2 dumpineeku lehnineem, ar wahrdu Tieng Wong, pats faklu pahrgreefees, ohtrs Kung Wong, ar 2 tuhft. saldateem aisheddis. 16 gaddus wezzu lehnina dehlu faherufchi. S—d.

Ahds waheds par Sibiras mehri.

(Stattes Nr. 38.)

Ja nu firg, gohws jeb zits kahds lohps ar scho fehrge faslimst, tad atschirrams no zitteem lohpeem un ihpashã ehkã, kas naw ar zittu lohpu stalleem lohpã, turrams, ar seenu, wisslabbaki ar aufahm barrojams. Tohs pampumus waijaga ar nasi pahrgreeft un ar witriol elju eefmehreht, bet fmehretajam waijaga papreefsch rohkas ar witriol eljes uhdeni jeb degguti labbi eefmehreht. Ja ne buhtu witriol eljes pee rohkas tad warr diwi jeb trihs reis eebehrt fagruhstu fahli ar smalku tabbaku fajauktu, jeb to arri ar kalkeem un potaschahm isbahrstiht. Wissu to warr darriht pehz 2 stundahm ohtris un pehz 3 trescho reis. Ja lohps irr labbi turrigs, tad tam warr nolaisst affinis; jo leelaks tas un trelnaks, jo wairak to warr noahdereht; bet ja kahdam lohpan schi fehrge, tad buhs fargatees wesselus lohpus ahdereht, tas teem lohti skahdigs. Slimmam lohpan buhs allus glahsi pilnu kaneppju elias, kurrã weena tehjas karrotite ar witriol elji peelecta, eedoht, pehz diwjahm stundahm warr tahs paschas sahles eedoht. Ja ne buhtu witrioleljes, tad warr tai weetã glauber- jeb enlischu-fahli bruhkeht. Waijaga nemt pilnu ehdamu karroti salpetera un weenu mahzjinu enlischu fahls, abbus waijaga fagruhst

lohpã, uhdeni iskaufest un tad if stundas pilnu allus glahsi flimmam lohpan eedoht. Schihs sahles wisswairak derrigas flimmahm gohwim. Kad arri schihs sahles ne buhtu ahtrumã pee rohkas, tad waijaga ar fahli aplaisitu un uhdeni eemehrktu maifi eedoht. Ja pampums jau lohti leels, tad to wairis ne warr pahrgreeft, bet tas ar falmeem berschams un ar filtu kaneppju elji eerihwejams. Ja kampers irr dabbujams, tad tas tai elji ja-iskause, kas tã isdarrams: Janemm reeksta leelumã kampera gabbals un jafadusa masös gabbalös un tee ja-eebert eefsch 1 mahzinas eljes, puddele ar elji ja-aistofke un janoleek siltumã. Tahdu kampera elji jau fataisitu warr dabbuht apteekös. Kahdu reis arri lihds, kad pampumu ar degguti eerihwe, bet kad pampums jau lohti leels, tad ne palihdsehs gan nekã. Ja pampumu ne warr manniht, tad flimmu lohpu waijaga ar aukstu uhdeni aplaisiht, jeb to ar flapjahm drehbehm aplaht, un kaut kahdas no tahm peeminnetahm sahlehms eedoht. Wisslabbaki irr, kad daktera nosazzitas; sahles flimmam lohpan eedoht; tadeht ja kahds lohps faslimst, tuhda ja-eet pee daktera.

Schi fehrge, kã jau fazzihst, neween Sibiriã atgaddahs, bet ir zittas purwainas semmäs, ir Ungurös; tadeht, ja kahdam purwainas gannibas, tad derrigs pehz saules uslehtschanas, kad rassa jau noschuhst, lohpus isdsiht, un preefsch saules no-eeschanas, pirms rassa uskriht, tohs no gannibahm jau pahrdsiht. Derriga leeta irr lohpus ar tihru un ne ar netihru purwainu uhdeni dsirdiht. Ja uhdenis no akkas smelts, tad tam waijaga pahri stundas fillã stahweht, lai druszit fasilst. Ja ittin labs uhdenis ne buhtu dabbujams, tad pee ta pascha paslikta if us spanna diwi karrotis fahls peeberramas, jeb pingerotu pilnu witriol eljes (sehweles skahbumu). Lohpus pa karsto laik waijadfigs peldinaht jeb pahri reis pa deenu ar aukstu uhdeni apleet, tillai ne fahwihduschus. Ja kahdã stalli buhtu zitti lohpi ar Sibiras mehri nonihkufchi, tad to waijadfigs istihriht, suhdus fadedsinaht, fillas ar karstu fahrnu ismasgahnt un ar kalkeem seenas iswitteht. Teem zilwekem, kas flimmus lohpus ahrstejufchi jeb krittuschus aprakufchi, zeeti us tam jaranga, ka rohkas naw eebuzzetas, un pirms pee flimmeem lohpeem peekerrahs, papreefsch rohkas ar kaneppju elji jeb degguti ja-eesmehre un pehzak auksta uhdeni ar seepem labbi janomasga un ettikis jeb kalki pee masgajama uhdena japeeleij. Sprahguschus lohpus derr tahnu no mahjahm nohst, kur zitti lohpi ne eet, labbi dsilli aprakt un bedres ar wellencem aplikt, lai lupte ne nahf ahra. Zeela mulkiba un nefapraschana irr, kad kaut kahdã flimmibã sprahguschus lohpus

stallòs, laidaròs jeb wahròs pehz wezzas mahnu tizzibas aproh; jo no teem twaifeem, kas tur zellahs, warr zittas fehrgas atgadditees. S. R.

Amnats stips pamats.

Sennak kad gribbeja lahds sewi likt nomahleht kà pats isskattahs, tad tas ne bija tik weegli un lehti kà taggad, kur weenà minutē katrs teel nobildehts, kà stahw un eet. Toreis arri lahds lungs gribbeja sewi liktees nobildeht, un kad teizamu meisteri usmelēja, tad arri labbu maksu par darbu fohlija. Kad darbs jau bija gattaws, tad lungs usainajaja arri lahds draugus, lai tee lihds nahktu un spreestu, woi bilde arri pareisi trahpita pehz winna isskattishanahs. — Kad nu sweeschee lungi bildi redsedami teize, ka ta ne effoht wifs ihsti trahpita, jo deggons un mutte effoht druszin schlihi, tad apnehmahs mahlderis bildi wehl ohtru reis mahleht un pahrlabboht. — Bet kad nu spreedeji arri schoreis darbu issmeheja, tad mahlderis nu wairs ne usnehmahs trescho reis mahleht, bet fohlija sawu ammatu nu arri pawissam atmet. Tatschu us baggata lunga luhgshanu winsch usnehmahs, bet nu bija winnam dohmas, kà lai warretu neewatajus gudri un bes wiltus pahrlaezinahst. Tē winsch arri padohmu usgabja; winsch luhdse lungu, lai par launu ne nemptu, kad tam turpretti weena luhgshana buhtu japaklausa. Kad nu lungs to arri apfohljahs, tad mahlderis pehz kahdahm deenahm lungu luhdse, lai tas papreeshu weens pats un tad tee sweeschee lungi brihtiau wehlah nahktu. — Wa tam mahlderis bija tahdu paschu zittu bildes rahni, bet kas lihds semmi sneedse, potaisiis un augshā tik leelu zaurumu isgreffis, ka lunga gihmis tanni passēja, un tas luhdse lungu, lai ohtrā puffed rahmam meerigi stahwedams gihmi rahma zaurumā turretu. Kad nu spreedeji eenahze, tad tee bildi jau no tahlenes redsedami eesauzahs, ka tas atkal effoht tik samaitahs darbs un lungs tā ne isskattotees, jo deggons un mutte effoht atkal druszin schlihi. — Us tam nu lungs pats ittin meerigi atbildeja: Jubs maldatees, es pats tas esmu! — Lungs no preka, ka pirma bilde labbi trahpita, aismahsaja mahlderam ko tas prassija un bildi lihdsnehdams teize: smahdeht irr weegli, bet darriht irr grubti. Wainotajeem nekas naw labs — jo teem no launuma apmahnitas azzis. — Labs meisteris ammatam, zeeta grunte pamattam.

Kad goddam tik meisteris armatu tohy,
Tad drohschi tas swehtiba plaschaki tohy.

Jughn.

No Dubbultcem us Nihgu.

III.

Bet wehl azzim bij kahda sweescha leeta redsama. Wifsapfahrt fugga wirsu pee paschas fugga augshijas mallas stahweja leeli balti peebehrti maifi, ar 2 melnahm stihpahm peetaisiti pee fugga mallas. Tee warreja buht 6 puhra maifi, wihram lihds kaktam sneegdami, til augsti, ka tee matroschi un saldati un wirsneeki, kas muhs tuwu klahst peebraufschus gribbeja redseht, maifu labbad ne wareja un sakrahjabs tur, kur fugga wirsu lahds leelgabbals stahweja. Tahdi balti maifi arri tais 2 ohtròs fuggòs bij fastahditi garf fugga wirsus un es spreedu sawā galwā, tee effoht miltu maifi prowjantei; tomehr galwā scho leetu grohsju, jo ne warreju tizzeht, ka tahdi gudri wihri tureschoht maifus ar milteem appafsch sillas debbes. Tai brihdi ne bij wallas to galwā igudroht, bet pehzak us zella apkehrohs, ka kahdu reisi grahamatā biju lassijis — tee effoht maifi ar willu peebahsti un faspaiditi zeeti un tā ar dselles stihpahm pee fugga peetaisiti, lai saldati kauschanahs laika pee scheem maifeem drohschi warr stahweht un pasargatees no eenaidneeku lohdehm. So zaur tahdu maifu ar willu peebahstu lohde ne spehj aplam zauri speestees. Tad nu tee bij fuggineeku brunnas jeb skanfes, bet ne prowjantes maifi. Nihgā pehzak paprassiju un dsirdeju, ka ne biju maldijees. Alf scheem maifeem flehpufchees fugga saldati ar plinteem drohschaki warroht schaut eenaidneekam.

Kad fuggam gandrifs wifsapfahrt bijam abraufschu, tad redsejam fugga pakkateja plattā gallā stahwoschus wiffus wirsneekus, paschu admiralu (fugga wirswaldineeku) un arri leelu pulku kadetku (fugga mahzklus) smulki nostahditus un winnu preeschā paschus augsti zeen. Leelwirstus, Sergei Alekxandrowitfchu un Alekxanderu Konstantinowitfchu, tahdā paschā mundeerinā kà tee zitti kadetti — ar baltahm biffehm, ihfu kamschli un appaku mizgi bes schirma. Tā ka Winus dabujam redseht, tad tilkai mehš wiffi norahwam sawas zeppures ar tahm sweizinajam un preezigi kleedsam urrah! urrah! Bet nu Leelwirsti bija paschi pirmee, kas arri sawu zeppuri nonehmuschu sweizinaja prettim un wiffi wirsneeki un zitti fuggi teem pakkat. Nu muhsu fuggis kahdu azzumirski apturreja, lai dabbutum labbaki sawu Keisera printschus redseht. Schee panehma no wirsneeka kihleri un apluhloja muhs Dubbultneekus. Kad schlihramees, tad atkal tapat sweizinajam, muschlis puhta un mehš pamastinam aibrauzam. Tikko masu gabbalinu pabraufschu dsirdejam, kà leelais wirsneeks kadetteem usfauze — un redsi, luhdal tee zitti kadetti sahze kahpeleht pa mastā kohku

treppehm un strikkeem un kà ar fkeeschamu uisfrehja us augschu lhdj massa kohlu kurwin, weens papreefsch tee zitti zits pakkaf zitta tà, ka weena kabjas allasch bij pee ohtra galwas un tà garràs rindès kabpeledami kà lakki til drohschi un til mannigi. Al kur tas bij smukki redseht. Zisslattijahs itt kà awju pulzinsch, — kà kad baltu jehrinu pulzinsch ar melnahm galwahn fkeem — weens papreefsch, tee zitti us pehdahm zits zittam pakkaf. Bij kahdi 50 woi wairak, wiffi jauni lungi, ja dauds 10 woi 14 gaddus wezzi, ir augstu lungu behni. Arri matroschju pulks, kà ar fkeeschamu uisfrehja us augschu pa lugga tauwahn un treppehm un itt mohdigi tad nostahjabs rindès us sehgeku fahrtim jeb schur tur peekehrusches pee strikkeem un tauwahn karrajahs kà lakki pee kohla sarra. Sirds fasilta un pateizibas, un nu til fauzam ar leelu karstumu urrah! urrah! kamehr tahlaki aibbrauzam. Pateesi no firds atfinnam, ka laipnigece Reelwirsi un augtais admirals mums zetta brauzejeem bij nowehlejuschu scho preeku bandiht un to dabbut redseht, ko mehš lauzineeki wirs femmes mahjodami ne dabbutjam nekad redseht. Al zil nu noschelojam, ka ne bija waktas karrak-luggim usfahpt un gruntigi wiffu apluhloht un fawa augsta Waldineeka dehlu un Reelwirstu waigus flaidri redseht, un ir ar wahrdeem pateiktees par Wianu laipnibu. Tomehr preezigi un pateizigi aibbrauzam, jo lihgfmojamees, ka mums bijis tahds isdewigs laimigs zetsch. S—z.

Tad tà dischgabbali!

Jau brihnijahs paher Parrotscha leelgabbaleem, kurus pee Scharlastones pilfata aplehgereschanas bruhkeja. Scho leelgabbalu schahweens fwer 300 mahrzinas. Taggad weens wirs, Armstrongs, isgudrojis wehl warrenokus leelgabbalus, kurru pilnigs schahweens irr 600 mahrzinas smags. Schihs pohstamaschines preefsch teem brunnu-luggeem isgudrotas. Preefsch scheem leelgabbaleem ar 4—5 zellu dselles plahtehm apbrunnoti luggi ne warr turretees. Kad us 2040 fohkeem ar scho leelgabbalu mehrki schahwa, kur mehrkim bija 18 zellus kohla beesums, preefschà $4\frac{1}{2}$ zellu un ohtra puffè $\frac{3}{4}$ zellu beesas dselsu plahtes, iad dselse kua sadraggata un kohkam 2 pehdu leels zaurums israuts. Armstrongs jau fenu us to bija dohmajis, kà leelgabbalus warretu pahrelabboht. Schis leelgabbals, ko par „Big Will“ (refnais Willis) fauz, fwer 54 tuhft. mahrzinas un irr 15 pehdas garsch. Pee mehrenas lahdeschanas waijaga 25 mahrzinas pulwera. Lahdeschanu idarra ar maschinu. „Big Will“ naw kà zitti leelgabbali no dselles leets, bet kalts tahda wihsè: Peezas jeb feschas zellus refna dselles

fahrtis tohp farkana nodedfinata un us appaku rullti tihta; kad rullis tohp iswiltis, tad schis us tahdu wihsu taifhtis zilinders tohp ar leelu ahmuri kohpa fakalts, un tà tad pa gabbalam ween scho leelgabbalu kall un pehzaf fasweise tohs gabbalus kohpa. Schahweens no tahda leelgabbala fkeem wairak nekà 3 werstes rinki ween gresdamees un tad til fahl taifni fkeet. Saplihsufchee bumbas gabbali fkehja us wiffahm puffehm schurpu turpu, ir wehl zaur kohkeem. Warr gan dohmaht, kahdu pohstu schahdi leelgabbali paftrahda. J. K.

Anilins.

I.

Wiffas Awisès, til ne ifkatrà lappà taggad laudim isfohla wiffadas anilina pehrwes: rohschu farkanas, fillas, farkan salganas, lilas, melnas, bruhnas, arri koschenillas salwi, ar ko warr pehrweht bohwillas, willas, ir shtes un linnu dsihu un drahn. Arri sinam, ka ne ween pehrwetaju meisteri un pahrihki bet ir gohdigas fainneezes schihs anilina pehrwes labprah pehr un ar tahm pehrwe. Jo tahs par dauds lehtatu malfu dabbutamas, ar tahm dauds weeglaki un drohschaki warr pehrweht, schihs pehrwes dauds flaisstakas un dohd jo pastahwigu kuleeri nekà tahs wezzu laiku pehrwes. Arri anilina pehrwes naw til giptigas neds nahwigas sahles, kà daschas zittas pehrwes; tadeht tahs bruhkejoht naw til stipri jafargahs, lai zaur neapdohmibu ne noteek nekahda nelaimè. Jo ja kahds nejhga behrens tahs anilina pehrwes ee-ehstu jeb eedsertu, tad flims gan paliktu, bet mirt jau ne mirtu, ka gan buhtu jamirft, ja kahds aplam ee-ehdis jeb eedschris melnuma sahles, pehrwejamu elsi (witr-elji), sprantschu krihti, sakko ruhfi woi zittas pehrwejamas sahles, kas taifstas no dsihwa fudraba jeb no metalleem.

Zaur wiffu scho labbumu tahs jaunus mohdes anilina pehrwes laudim itt ahtri palikfuschas pasihstamas un labbi patihkamas; tomehr tahdu gan buhs itt mas, kas sinnahs, kad un kà tad schihs brangas pehrwejamas sahles taggad us reisi zehlfuschahs, ka lihds schim no tahm ne sinnas naw bijuschas? — Prahta zilweks, kas kahdu jaunu leetu dsird jeb reds, jeb kahdu labbu leetu dauds bruhke, labprah gribb sinnaht un fapraft, kahda schi leeta ihsti irr, no ka ta zehlfuses, jeb kà un kur winnu taifa. Scheem par labbu lai nu zil sinadami un spehdami faweem mihleem Awischu lassitajeem isstahstam par anilina pehrwehm.

Tahs ne aug, neds no kahdas faknes jeb lappahm, neds no kahda lohpinu, neds arri no kahdas femmes sortes woi metalla taifamas, — bet schihs jantàs

skaidras pehrmas nezil seim fahlfuschi taišit no — tahm melnahm zeetahm afminu-ohglehm, ar kurrin kurrina dampmaschines, ko kalleji smehdēs brukke un ko Rihgā pee Daugawas mallas warren leelās un garrās faudīs sabehrtas no kuggineckeem buhseet redsejuschi. Woi to gan buhtu dohmajis, ka tahda melna ohgle spehji doht tahdas gaischas jaukas pehrmas? —

Bet kur tad nu zehlfuschahs tahs afminu ohgles? Ar to dabbas Prattigi un augsti mahziti wihri galwu deesgan jau ispuhlejuschi un wehl puble gribbedami idibbinah, kad un ka tad gan schihs afminu ohgles til dšiki eefsch semmes warrejuschas ectapt. Jo tahs tikkai atrohnamas appafsch semmes, daschahrt daudf simts pehdu arri lihds 2 tuhlfstoschahm pehdahm dšiki semmes un kalnu eefschās, — kur winnas gull leelās beesās kahrtās, kas daudf juhdsu garras un plattas, daschā weetā warrbuht irr simts juhdsu gareumā, un scho afminu ohglu kahrtu starpā irr attal leelas beesās kahrtas pawissam zittadas semmes jeb afminu, — tad aikal nahf afminu ohglu kahrtā, un tā tahs kahrtas pahrmihjāhs un semmes eefschā stahw weena kahrtā pahr ohtru nesinn zil dšiki. — Zil nu gruhts darbs irr nabbara kalnu razzejeem Wahssemme, Belgia, Sprantschu semme un zittās semmes, wissuwaitaf Enlantē un Amerikā (kur irr tahs leelakas afminu ohglu weetas), tahs til dšiki semme isfalt, islaust un tad tahs aisweš pee deenas gaismas uf semmes wirsu?! Un paldeews Deewam, scho derrigu ohglu irr til daudf semmes eefschās, ka uf nesinnamu laiku ne ween maschinehm pabrhkōs, dampfuggeem un eisenbahnehm peetifschoh, bet arri krahsns ar tahm kurrina sweeschās semmes malkas truhluma deht.

Til daudf dabbas Prattigi nu gan jau itt skaidri sinn un eerahda, ka schihs ohgles naw afmins, nedf no afmineem woi metalla zehlfuschahs, bet ka tahs irr kohka ohgles no kohkeem un leeleeem wezzu laiku mescheem zehlfuschahs; jo tahs irr swikka un darwas pilnas, un istezzinatu afminu-ohglu darwu warri dabubht pilfatōs un ta kohli derr pee kohka leetu, ehku, dehtu jeb papihra juntu apdarwoschanas 2c. 2c. 2c. Arri prohtans, ka schihs afminu ohgles ne degtu til brangi ar tahdu stipru un spehzigu karstumu (wahrafi par muhsu ohglehm), ja tahs ne buhtu swikka jeb darwas pilnas. Bet nu jau katis suna, ka swikkis un darwa no kohka un ne no afmina zekahs. Ka afminu ohgles bijuschas kohli, tas ar azzim redsams, jo isrohl leelus afmina ohglu gabbalus, kas irr passihstami par riktigeem warren leeleeem kohka zetmeem un bakkeem. Tadeht tee naw no afmineem, bet no kohkeem, woi kahdeem stahdeem zehlfuschees, un par afminu ohglehm tikkai tadeht irr ee-

faukti, ka tee irr zeeti un stipri ka afmins. Bet kurrin nu gan sinn teikt un peerahdiht, ka tahdi warreni leeli meschi warrejuschi ectapt til dšiki semmes eefschā un ka tee tad kur palikluschi par tahdahm stiprahm ohglehm?

Zitti mahziti wihri gribb eerahdiht, ka schee warren leeli kohli un meschi semme jau effoht eegrimmuschi preefsch daudf daudf tuhlfstoscheem gaddeem un pirmē nekā Deews tehws Ahdamu raddijis. Tee effoht lee warreni meschi, woi arri ta muhsu laiku mescheem augumā un leelumā lihdsiga milsu sahle jeb needre, kas tobrihdi pasaulē bijuse, kad arri wirs semmes un pa uhdeneem dsihwojuschi tee breefmigi un warren leeli semmes un uhdens milsu swehri, leelee putni, warrenas kirsates un siwis, kas nu jau daudf tuhlfstoschu gaddu laikā wairs nebuht naw redseti nedf taggad atrohnami wirs semmes, bet kurre milsu kauli, woi sohbi un atleekas taggad til daudf kahrtigi un daudf semmes wehl tohp israfti woi leelās kalnu allās atrasti. Tahda wezzu laiku swehra weens weenigs muggura kauls woi sohbs irr daschahrt til leels ka maktigs blukkis, woi ka leelu wahrtu stabs un no tam warr saprast, zil leelam tam swehram wajaga buht, kam bijis tahds breefmigs sohbs jeb tahdi warren leeli kauli. Muhsu laiku wifaleelakais swehrs, elewants, prett tahdu wezzu laiku milsu swehru irr rehlinajams ka telfsch prett leelo Enlantes wehrfi. Tahdu swehru un wiffadu milsu auglu ko eefaulfuschchi par preefsch-Ahdama-laika swehream un raddijumeem, bildes buhseet warrbuht jau redsejuschi bilichu grahmataš; jo daudf mas jau sinn, ka schee swehri effoht isflattijuschees. Jo israftuschchi ne ween tikkai kahdus kaulu gabbalus, bet ir wiffa swehra kaulus kohpā semme woi kalnōs usgahjuschi, tā ka itt labbi no tam warr saprast, kahds tas wezzu laiku swehrs, ta siwis, jeb tas putnis, woi ta milsu kirsate bijis, woi bijis sahles ehdejs jeb galkas rihjejs un plehfigs swehrs un ka wiasch warr buht isflattijees dsihws buhdams.

Nezil daudf gaddu pagahjuschi, kad usgahja paschā Seemel-Sibiria, — kur kur muhschigs sneegs un ledus un safalluse semme ne muhscham ne atlaischahs, tadeht ka kur irr par daudf ihfa waffara, — tahdu wezzu laiku maktigu milsu swehru ar wiffu galku, ahdu un spalwu leddū eefalluschchi, kur Deews sinn zil tuhlfstoschu gaddu irr gullejis safallis. Nu warreja dabubht itt pilnigi un skaidri redseht, kahds mohdigs no zilwekeem ne muhscham pasaulē redsehts swehrs schis bijis. Bijis sahles ehdejs, ko warr pasiht no sohbeem un kahjahm, — un Deewa rodditaja gudrais un schehligais prahts un spehfs apbrihnojams un teizams, ka naw plehfigs swehrs bijis. Jo ja tahdam un wianna beedreem ne no sahles bet no galkas buhtu bijis japahr-

teef un jabarro fawi maktigi kungi, tad schihs flakkas swehri ween jau buhtu warrejuschchi ihfä laifä apricht wiffus zittus swehrus tai semmè, kur tee mahjosuschchi — un tad pascheem buhtu bijis baddä jaspahgft. Schi tä atrasta milsu swehra laulus nowedda Pehterburgä, kur wehl taggad tohs warr dabbuht redseht lihds ar zitteem itt fawadeem wezzu laiku swehru un augku atleekahm Keisera Museumä.

Ka taggad nu pehz Noasa laika tahdi milsu swehri, augki un meschi wairs nebuht naw, bet preekschlaifeem pateesi wirs semmes gan irr bijuschchi, to nu gan itt skaidri sinn; bet kad un lä schee meschi til dsilki semmè, jeb kalnös, woi arri angstäs kalnainäs weetas*) un semmè eetappuschchi eelschä, un tahda dauds simts woi tuhstoschu pehdu beesa fahrta wiffadas semmes, akminu winneem usgullusees wirsü, un to ne sinn peerahdiht, — jo tas irr Deewa darbs un Deewa brihnumä! — Zitti fakka, ka leelu grehku pluhdu laifös schee meschi nogrimmuschi famirkuschä semmè; — atkal zitti isgudrosuschchi, ka leelas semmes ar wisseem mescheem 2c. 2c. 2c. effoht dsilki eegrimmuschas semmè un pehzal atkal zittas semmes fahrta wirsü ustaisjuschahs; zitti wehl wiffadas zittas gudribas un stahstus par scho leetu stahsta, bet neweens wehl ne spehjis to skaidri un pareisi peerahdiht. Täpat arri ne sinn teift neds pareisi issstahstihht, lä tad schee nogrimmuschi wezzu laiku meschi tur appasch semmes palikkuschchi par akminu ohglehm? Appasch semmes buhdami tee jelle ne warrejuschchi wairs isdegt? Woi warrebuhht semmes wirsü buhdami jau isdegguschchi un tad tillai nogrimmuschi semmè? Arri ne, — jo tad gan buhtu sadegguschchi pelnös un ne palikkuschchi par stiprahm akmina ohglehm. Warrebuhht to irr padarrijuse ta leela ugguns, kas semmes eelschäs muhscham degg un kwehlo un wehl taggad padarra tahs breefmigas semmes trihzeschanas, woi no ugguns wehmejeem leelem kalneem isschauj gaisä fawus niknus duhmus, twaifus, dsirksteles, ugguns leesmas, pelnus, akminu gabbalus woi fakau-fetu karstu lahwi, kas nopohsta to widdu, kur schihs leetas uskriht. Zaur to semmes-eelschu-ugguni gan arri wifs tas uhdens tohp wahrhts, kas sweschäs semmès til daschä weeta iswerd no karsteem awoteem un no weffelibas awoteem un Islantes fallä, paschä aufstä seemeli, lä ar schauschanu no semmes idsenn gaisä tohs maktigus Weisera karstus uhdens stabbus. Arri wiffi dabbas Prattigi leezina, ka ar ifkatru simtu pehdu, lo dsilki semmes flehpi cerohk, jo siltaki tur appaschä tais semmes eelschäs effoht; tomehr nebuht tur ne

effoht nekahds leels siltums, neds karstums. Kalnu razzeji un artestas affu urbeji, kas jau semmè eerakuschchi jeb ee-urbuschchi ar urbschanu dauds dsilki, nekä semmes dsilkumä gull tahs akminu ohglu fahrta, — to arri apleezina; jo tee dsilki semmè strahdajohht wehl naw mannijuschchi tur nekahdu leelu siltumu neds tahdu karstumu, ka ar to warrejuschchi sadegt tee nogrimmuschi meschi un ka zaur to tad schee warrejuschchi pahrwehrtsees par akminu ohglehm.

Tadeht nu zitti atkal zittas wainas grihb peerahdiht, kalabbad tee semmè pahrwehrtuschchees par ohglehm, bet arri ne spehji — un gudro wehl taggad par to. Bet woi tad tahrpiasch warr faprast zilwela darbus un zellus? Täpat ir mehse semmes tahrpi, zilwezini, kaut gan Deews sinn zil gudri un mannigi, tomehr ne isgudrosim pascha wiffugudra un wiffspehzigä Kunga un Deewa radditaja darbus, kad un lä winsch wiffu til brihnischkigi raddijis un isdarrijis wiffu wiffai pasfaulei un ihpaschi arri mums, faweem zilwela behreem, par labbu un swehtibu no fawas neisdbbinajamas gudribas, schelastibas un firds mihlestibas wiffu darridams. Deews pats zilwekam prahtu dewis, lai mehse winna darbus un brihnumus pahrmeddami jo deenas jo wairak atsihstam winna brihnumus un lai ir paschi useinam, kas pascham un zittam par labbu derr, — bet lai tä darridami til ne palekam pahr-gudri, lepmi un netizzigi pasfaules behrni, bet jo tizzigi un deewabihjigi atsihdami, zil mas mehse wehl sinnam un faprohtam no ta Kunga brihnuma darbeem! Tam wiffugudram un scheligam Tehwam lai tadeht padohdamees, pallausam un ustizzam ar wiffu firdi un dwehselti itt lä gohdigi Deewa behrni, allasch un par wiffahm winna dahwanahm no firds pateikdami, un pateizigi un prahtigi tahs baudidami.

Wissjannakas sinnas.

Widsemme. Graws Anreps Elmpts wiffas fawas Kerstes muischas un Murrinages semneeku mahjas weenä deenä pahrdewis par dsintahm faweem lihdschinnigem mahju fainneekem. Par dahleri wehrtibas dabbujis 183 rubulus. Schis kungs arri fawas Willustes muischas semneeku mahju zettortu daku pahr-dewis.

Berline. Awises fahk runnaht par to, ka Wihne ar meera derreschanu nebuht ne warroht kluht us preekschu un bihtahs, ka ne fanihkt atkal. — Pahwests Rohmä effoht teizis, ka ne warroht peenemt to lo Napoleon's un Italias kehniusch notaisjuschi par Rohmu un Italiu.

Kreewu Keisera Krohnamantineeku Nikolai

*) Kad Salzbrunnè 1860 gaddä biju masgatees, tad pats redsejis, ka schini kalnainä weeta, kas stahw wairak nekä tuhstoschas pehdas angstala pahr jahru, un ka tal widdü dauds jubdes wissapfahret, akminu ohgles no semmes tohp israiti.

Alexfandrowitfchu Dahnun tchnina pilfatá Kopenahgené ar leelu gobdu usnehmufchi.

Amerika. Seemelneeku generala Seridons wehrgu-walstneeku generalu Karli, kas atkal bij eelaufees un un seemelneeku semmi fahze pohstibt, brangi effoht fa-

lahwis, tà ka tam daudf laufchu krittufchi. — Generala Sermans nogahjis ar faweem pulkeem generalam Grantam par palihgu, jo Lees ar wiffu sawu spehku taifotees schim usbrukt.

— 3.

S l u d d i n a f c h a n a s.

Zeenijameem semmes fohpejem un fainneeseem mehstè issluddinajam, fa leelais Rihgas enlischu kantoris, **Mitchell & Komp.** irr Zelgawá, pee pascheem Annes wahrteem, eetaifijis **kantori**, kas par **wifslabbaku** tirgu pirks **wiffadu labbibu**, linnus un fehflu un wiffu ustizzigi isdarrihs. Scho kantori fauks: „**Tee jaunee brabli**“ un us bohdes durwin buhs usnahleti diwi brabli, Latweefchi. Ruhdsam schim kantorim ustizzeht un sawu prezzi pee mums pahrdohht. 1

Mitchell et Komp. no Rihgas,
Zelgawá pee Annes wahrteem.

Zaur scho faweem draugeem un wiffseem zitteem pahrdewejeem sinnamu darru, fa es Widssemnes pilsefhtá **Limbaschds** (Remsal) andeli ar **linneem** un **linnufchlahm** eefabzis esnu, turklacht luhgdams: lai zeenigi pahrdeweji schahs prezzes mannim pa pilnam peewedd. 2

Karl Dambe,
fohymans Limbaschds.

 Rabbu skaidru meddu, fá arri linun dsihjas atkal warr dabbuht Zelgawá, **Kat-totu eelá pee** **H. A. Schmemann.** 2

Widssemné, Zehsu kreisf, **Zummurdmuischá**, teef gruntesweetas pahrdohhtas. 3

Saweem zeenigeem paststameem un draugeem us lauleem es sinnamu darru, fa es ir schogadd fá lihds schim, appalsch to 50 gáddus pastahwedamu wahrdu: „**Bajari** pee Annes wahrteem,“ wiffadu labbibu, linnus un linnu fehflu pehrku; un, atfauhdams us to sluddinajam schimnis **Awitès Nr. 35** no ta Rihgas leela enlischu kantora, es arri wiffseem zeenigeem pahrdewejeem apsohlu tohs wiffu leelafas tirgus malfacht, un mannas kundes ahtri un gohddigi apdeeneht tà, fa es to man lihds schim dohtu ustizzechanu arri us preefschu warru nopelnihht. 2

B u f c h.

Friedlieba nammá pee Annes wahrteem.

Leepajá pee grahmatu fohymanna **Harri Dohnberga**, leelá eelá, netahlu no tilta, tai leelá nammá, pa kreisu rohlu, fur pihleri preefschu durwin, warr wiffadas **latwifkas** — gau fennal druffatas, gau arri jaunus grahmatas, fá arri kalenderes un lantfahrtes allaschin dabbuht pirkt. 3

Mehstè issluddinajam, fa muhsu pehrwes pee linnu fahymanna **Rappella Zehlabstätté** leelajá eelá, nezif tablu no rahthufcha, ristigas un labbas dabbujamas. 3

A. un W. Wetterich, Rihgá.

Rabbibas un prezzu tirgus Rihgá tai 19. Septembert un Leepajá tai 19. Septembert 1864 gaddá.

M a f f a j a p a r :	Rihgá.		Leepajá.		M a f f a j a p a r :	Rihgá.		Leepajá	
	R.	S.	R.	S.		R.	S.	R.	S.
1/3 Tschetw. (1 puhru) rudsu 150 lihds	1	60	1	70	1/2 puddu (20 mahrz.) dselles . . .	1	—	1	10
1/3 " (1 ") kweefchu 250 —	2	75	2	60	1/2 " (20 ") tabafa . . .	1	25	1	50
1/3 " (1 ") meeschu 135 —	1	40	1	50	1/2 " (20 ") schlibtu appianu	—	—	2	—
1/3 " (1 ") anfu . 110 —	1	15	1	—	1/2 " (20 ") schab. zuhfu gaff.	—	—	—	—
1/3 " (1 ") strau . 190 —	2	25	—	—	1/2 " (20 ") frohna linnu	2	75	2	—
1/3 " (1 ") rupju rudsu milt.	1	60	1	60	1/2 " (20 ") brakfa linnu	1	30	1	15
1/3 " (1 ") bihdelet. 200 —	2	50	2	50	1 muzzu linnu fehflu . . . 5	—	5	50	10
1/3 " (1 ") " kweefchu mil.	3	50	3	—	1 " filku 10 1/2	11	—	11	—
1/3 " (1 ") meeschu putraim.	2	—	2	70	10 puddu farkanas fahls . . .	6	—	7	—
10 puddu (1 birlawu) feena. .	4	—	2	50	10 " baltas rupjas fahls .	6	—	6	—
1/2 " (20 mahrz.) kweesta 430 —	4	50	4	50	10 " " fmaltsas " . . .	5	50	6	—

Rihgá amahlfufchi 1561 fuggi, aifgabjufchi 1382 fuggi. — Leepajá amahlfufchi 173 fuggi, aifgabjufchi 174 fuggi.

Verantwortlicher Redakteur: Pastor R. Schulz.

Von der Censur erlaubt. Mitau, den 22. September 1864. Nr. 141.

Gedruckt bei J. E. Steffenhagen und Sohn in Mitau.

(Tè klacht peesiffkums: **J. Deubnera** grahmatu bohdes **Latweefchu** grahmatu rullis.)